מח: כל הנשבעין פרק שביעי שבועות

עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פי"ו מהל' מלוה הל' ה סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' קח סעיף יד ובסי' פד סעיף ה:

נג ב ג ד ה מיי' שם הל' ג והל' ד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קח ס"א:

נד ו ז ח ט מיי' פ"ט מהל' שותפין הל' א ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' נג סעיף א:

נה י מיי' שם הל' ז טור ש"ע שם ס"ו:

שהבן גובה. בשטר מן היתומין בשבועת יורשין כשאין לו עדים שאמר האב בשעת מיתתו שטר זה אינו פרוע ושלא בשבועה כשיש עדים שאמר האב בשעת מיתתו כו': **כרבן שמעון בן גמליאל.** דמתניתין והאב אילו היה קיים לא היה נאמן אלא בשבועה ומדקתני והאב אינו גובה אלא בשבועה על כרחך היכי דמי דמית לוה בחיי מלוה וקתני הבן גובה בשבועה אלמא אדם מוריש שבועה: **בית שמאי היא.** במסכת סוטה פרק ארוסה ושומרת יבם דקתני מת בעלה עד שלא שתתה נוטלת כתובתה ולא שותה דבעינן והביא האיש את אשתו וגו' [במדבר ה] וליכא ואע"ג

(ח) **שאמר** האב כו'. ות"ק סבר דאפי' הכי אין נוטלין אלא בשבועה דשמא להשביע את בניו אמר כן כדי לאחשובינהו: **דמורו** בה התירא. פסק ר"ת דכמלוה למחלית שכר אין יכול להשביעו דכיון דלוקח שכר עמלו לא מורי התירא:

לכל

שהבן גובה בין בשבועה ובין שלא בשבועה והאב אינו גובה אלא בשבועה היכי דמי דמת לוה בחיי מלוה וקתני שהבן גובה בין בשבועה ובין שלא בשבועה בשבועה שבועת יורשין שלא בשבועה כרשב"ג אמר רב יוסף הא מני *בית שמאי היא דאמרי (א)שטר העומד לגבות כגבוי דמי איקלע רב נחמן לסורא עול לגביה רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרו ליה ליתי מר נעקרא להא דרב ושמואל אמר להו איכפלי ואתאי כל הני פרסי למעקרא להא דרב ושמואל אלא הבו דלא לוסיף עלה כגון מאי דאמר רב פפא *הפוגם את שטרו ומת יורשין נשבעין שבועת יורשין ונוטלין ההוא דשכיב ושבק ערבא סבר רב פפא למימר הא נמי דלא לוסיף עלה הוא אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא (ב)אטו ערבא לאו בתר יתמי אזיל ההוא דשכיב ושבק אחא סבר רמי בר חמא למימר הא נמי דלא לוסיף עלה הוא אמר ליה רבא (ג)מה לי שלא פקדני אבא ומה לי שלא פקדני אחי אמר רב חמא (ד)השתא דלא איתמר הלכתא לא כרב ושמואל ולא כרבי אלעזר (ג)האי דיינא דעבד כרב ושמואל עבד דעבד כרבי אלעזר עבד אמר רב פפא (ה)האי שטרא דיתמי לא מקרע קרעינן ליה ולא אגבויי מגבינן ביה אגבויי לא מגבינן ביה דלמא סבירא לן כרב ושמואל ומקרע לא קרעינן ליה דהאי דיינא דעבד כרבי אלעזר עבד ההוא דיינא דעבד כרבי אלעזר הוה צורבא מרבנן במתיה אמר ליה (ו)אייתינה איגרתא ממערבא דלית הלכתא כרבי אלעזר אמר ליה (ז)לכי תייתי אתא לקמיה דרב חמא א"ל האי דיינא דעבד כרבי אלעזר עבד: ואלו נשבעין: אטו (ז)בשופטני עסקינן הכי קאמר (ו)ואלו נשבעין שלא בטענת ברי אלא בטענת שמא השותפין והאריסין (ח)תנא בן בית שאמרו לא שנכנס ויוצא ברגליו אלא מכנים לו פועלין ומוציא לו פועלין מכנים לו פירות ומוציא לו פירות ומאי שנא הני משום דמורו בה התירא אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן (ח)והוא שיש טענה בינייהו שתי כסף כמאן כשמואל והתני רבי חייא (ט)לסיועיה לרב אימא (ט)כפירת טענה כרב: חלקו השותפין והאריסין: איבעיא להו מהו לגלגל בדרבנן ת"ש לוה הימנו ערב שביעית ולמוצאי שביעית נעשה לו שותף או אריס אין מגלגלין טעמא דלוה הימנו ערב שביעית דאתיא שביעית אפקעתיה הא שאר שני שבוע מגלגלין לא תימא הא שאר שני שבוע מגלגלין אלא אימא נעשה לו שותף או אריס ערב שביעית ולמוצאי שביעית לוה הימנו מגלגלין הא בהדיא קתני לה נעשה לו שותף או אריס ערב שביעית ולמוצאי שביעית לוה הימנו מגלגלין בדרבנן ש"מ (י)מגלגלין אמר רב הונא

לכל

דשמא זיינתה גובה מספק דקסבר מי שהנכסים משועבדים לו ידו על העליונה והנכסים בחזקת בעל השטר עומדין כאילו הוא גבוי ועומד לפיכך (י)והוא גובה מספק שאינה באה להוציא מהם שמהא הראיה עליה להביא אלא הם באים להוציא ממנה ודכוותה גבי מת לוה בחיי מלוה נמי ואע"ג דתקון רבנן שלא יפרע אלא בשבועה ממון גמור הוא להוריש לבניו: **איכפלי ואתאי כל הני פרסי.** טרחתי ובאתי לבא ממקומי לכאן לעקור לדרב ושמואל: **הבו דלא לוסיף עלה.** הזמינו עצמכם שלא ללמוד ממנה במקום אחר הם אמרוה בשבועה הבא ליפרע מנכסי יתומים שאינו מוריש אותה לבניו אם מת לוה בחיי מלוה אבל תלמדו ממנה המחייב שבועה אחרת ומפרש הש"ס כגון הא דאמר רב פפא הפוגם שטרו שהודה בב"ד שנתקבל קצת ותנן לא יפרע את השאר אלא בשבועה ואם מת יורשין נשבעין שבועת יורשין ונוטלין ולא עבדינן בה כרב ושמואל דאמרי אין אדם מוריש שבועה לבניו: **ההוא דשכיב ושבק ערבא.** דאוזיף הלוה לשמעון על ידי ערב ובשטר ומת לוה בחיי מלוה ונתחייב מלוה שבועה ואחר כך מת מלוה ובאו יתומין ליפרע מן הערב: **דלא לוסיף עלה הוא.** שהם אמרוה ביתומים הנפרעים מן היתומים וכאן נפרעין מן הערב: **בתר יתמי.** דלוה אזיל והוה ליה כיתומין מיתומין: **ההוא.** דמת לוה בחיי מלוה ואח"כ מת מלוה בלא בנים ושבק אחיו ליורשו ואחיו הוציא השטר על יתמי לוה: **דלא לוסיף עלה הוא.** שאמרוה ביתומין מן היתומין וזה לא יתום הוא: **האי שטרא דיתמי.** דמת לוה בחיי מלוה: **לא מקרע קרעינן ליה.** שמא יבאו לפני דיין שידון כר' אלעזר דאמר לעיל (ע"א) יורשין נשבעין ונוטלין:

(ז)**מתני' שלא בטענה.** משמע שאין אדם תובעו כלום. בגמ' פריך אטו בשופטני עסקינן: **השותפין והאריסין.** בגמ' מפרש מאי שנא הני: **והאפוטרופין.** שנתעסקו בממון אדם להכנים ולהוציא ולישא וליתן אבל בנכסי יתומין פלוגתא דתנאי היא במסכת גיטין בהניזקין (דף נב.): **והאשה הנושאת והנותנת בתוך הבית.** שהושיבה בעלה חנווני או שמינה אפוטרופ' לעסוק בנכסיו: **ובן הבית.** אחד מן האחין שנתעסק בנכסים משמת אביהם: **חלקו.** ולא השביעו בשעת חלוקה: **נתגלגלה לו שבועה.** עליהן אחרי כן מגלגלין גם את זו עליו: **והשביעית משמטת את השבועה.** לאו אהך שבועה דשותפות קאי דאין שביעית משמטת שותפות ולא שבועתה אלא מלוה ושבועתה: **גמ' בטענת שמא.** שטוענו שמא עכבת משלי: **מאי שנא הני.** שהטילו עליהם שבועה בטענת שמא: **משום דמורו בה התירא.** לעצמם לפי טרחו בנכסים: **שיש טענה ביניהם שתי כסף.** שזה טוענו שמא עכבת משלי שתי כסף וזה מודה לו במקצת דקרובה היא לשבועה דאורייתא אלא שטענת שמא היא: **והתני רבי חייא לסיועיה לרב.** בפרק שבועת הדיינין (לעיל ד' מ.) דאמר כפירת טענה שתי כסף לבד פרוטה של הודאה: **מהו לגלגל.** שבועת האריסין שחלקו על ידי שבועה דרבנן כגון שבועת היסת או של נשבעין ונוטלין דתקנתא בעלמא נינהו: **ולמוצאי שביעית נעשה לו שותף.** אין מגלגלין עליו שבועת הלואה דערב שביעית אם כפר הכל דשביעית שעברה עליו שמטתה: **הא שאר שני שבוע מגלגלין.** שבועת הלואה שאין [בה] הודאה אלא שבועת השותפין אלמא מגלגלין בדרבנן. וכשנשנית זו בימי התנאים עדיין לא תיקנו שבועת היסת כי בימי רב נחמן תיקנוה: **לא תימא כו'.** דלאו בשאר שני שבוע נמי אין מגלגלין על ידי שבועת שותפין דרבנן והאי דנקט שביעית לאו לאפוקי שאר שני שבוע אלא אימא הא נעשה לו שותפות ערב שביעית וחלקו ובמוצאי שביעית לוה הימנו ונתחייב לו עליה שבועה דאורייתא כגון בהודאה במקצת מגלגלין ואשמועינן שאין שביעית משמטת שבועת השותפין ולא שותפות אלא הלואה כדכתיב (דברים טו) שמוט כל בעל משה ידו:

לכל

רבינו חננאל

ומתה לא מצית אמרת. דהא משביעין את יורשיה קתני. ואי בשנשבעה היא שבועה על יורשיה למה. אלא לאו בשלא נשבעה. וקתני שנשבעין היורשין ונפרעין. ופריק רב שמעיה הכי מתניתין לצדדין קתני משביעין אותה באלמנה ומשביעין את יורשיה ואת הבאים ברשותה בגרושה שמתה בחיי הבעל שגירשה ומותיב עליה הא דתני יפה כח הבן מכח האב שהבן גובה בשבועה ושלא בשבועה. והאב אינו גובה אלא בשבועה הא דתני האב אינו גובה אלא בשבועה היכי דמי. כגון שמת לוה בחיי מלוה. כדתנן אין נפרעין מנכסי יתומין אלא בשבועה וקתני בה שהבן גובה בשבועה זו שבועת יורשין. כדתנן שבועה שלא פקדנו אבא ושלא אמר לנו אבא ושלא מצינו שטר בין שטרותיו ששטר זה פרוע. העיד ר' יוחנן בן ברוקה שאפילו נולד הבן לאחר מיתת אביו הרי זה נשבע ונוטל ופעמים גובה הבן שלא בשבועה כגון שיש עדים שאמר האב כי שטר זה אינו פרוע. כרשב"ג דאמר אם יש עדים שאמר האב בשעת מיתתו שטר זה אינו פרוע גובה הבן שלא בשבועה ופריק רב יוסף הא מתניתא בית שמאי היא דאמרי שטר העומד לגבות כגבוי דמי. ואסקה רב נחמן דהא דרב ושמואל דאמרי אין אדם מוריש [שבועה] לבניו בהא בלחוד. וכאן אמר הבו דלא לוסיף עלה דאמר רב פפא הפוגם שטרו ומת לא אמרינן אין אדם מוריש שבועה לבניו אלא יורשין נשבעין שבועת יורשין ונוטלין: ההוא לוה דשכיב בחיי מלוה ושבק ערבא. אתו בני מלוה תבעי לערבא וכן ההוא לוה דשכיב בחיי מלוה ושבק אחא ירית ליה למלוה ואתא אחוה דמלוה: ותבע לפרועי מיתמי דלוה סבר רב פפא למימר הבו ליה דלא לוסיף עלה. כלומר כי אתמר דרב ושמואל ביתמי לוה ומלוה בלבד אבל אי יורתי ליה אחי למלוה או ללוה או איכא ערבא לא. ונדחו דברי רב פפא ואיתוקמא דברי רב ושמואל בשמת לוה בחיי מלוה לא שנא יורתי ליה בני ולא שנא יורתי ליה אחי הדין אחד. ואסיקנא כיון דלא אתמר הלכתא בהדיא כרב ושמואל ולא כר' אלעזר דיינא דעבד כרב ושמואל עבד דיינא דעבד כר' אלעזר עבד: כתב רבינו האי גאון ז"ל מנהג הראשונים מאחרי חתימת התלמוד לדון כרב ושמואל שאין אדם מוריש שבועתו לבניו ופירש בהלכות פסוק דינא דאיפסיק במעמד רבנן כסדר הזה ואנחנו ככה מנהגנו לדון כרב ושמואל ואע"ג דאמר רב חמא דיינא דעבד כר' אלעזר עבד לא משגחינן בהאי סברא אלא שדעתנו כדעת ראשונים לעשות כרב ושמואל שאין אדם מוריש שבועה לבניו: אמר רב פפא שטרא דיתמי לא קרעי ליה עד דגדלי יתמי דלמא משכחי דיינא דעבד כר' אלעזר ולא גבינן ליה משום הא דרב ושמואל. ההוא דיינא דעבד כר' אלעזר א"ל ההוא צורבא מרבנן אנא אזלנא ומייתינא איגרתא ממערבא דלית הלכתא כר' אלעזר א"ל לכי תייתי: **ירושלמי** רב אמר מת הלוה והמלוה נשבע ליורשיו ואפילו מת מלוה יורשי

מסורת הש"ס

א) כתובות פח. סוטה כה. יבמות לח: [גיטין לג. ב"מ סב.], ב) [ב"ב קה: סנהדרין כט.], ג) [ב"ב קסו, ד) [ב"ק פה. וכם כתבתי פי' הערוך [ליתא שם לפנינו, ורלה ערוך ע' שפט א'], ה) [לעיל מ.], ו) [נ"ל הילך], ז) שייך למתני' דף מה., ח) שייך למתני' דף מה. רש"ל.

* * *

גליון הש"ס

גמ' ב"ש היא דאמרי שטר העומד לגבות. עיין חו"מ סי' ערה ס"ד: שם השתא דלא אתמר הלכתא. עיין ב"ב דף סב ע"ב תוס' ד"ה איתמר:

* * *

מוסף רש"י

שטר העומד לגבות כגבוי דמי. מי שיש לו שטר חוב על חבירו ושיעבד לו בו נכסיו, מוחזק בעל שטר בנכסים יותר מן הלוה (סוטה כה. ובעי"ז כתובות פא.). כלומר גדול כח השטר יכתו שמיחזק בנכסים (יבמות לח:).

הדרן עלך כל הנשבעין

* * *

רבינו חננאל (המשך)

מלוה נשבעין ללוה אבל מת לוה תחלה ואח"כ מת מלוה כבר נתחייב מלוה לבני לוה שבועה ואין אדם מוריש שבועה לבניו שמע ר' יוחנן ואמר יאכל הלה וחדי: חד בר נש אזל בעי מידן קומי ר' זעירא וחייבו שבועה על תרין דינרין א"ל לאו תרין אנא חייב לך הא טריפין לך. א"ל ופלת פלן ופלן. א"ל ר' זעירא או הב ליה כל דתבע מינך. או אישתבע ליה על כל מה דמגלגל עלך. וקשיא לן (א) הא דגרסינן בפרק המפקיד בתחלתו בתלמוד ארץ ישראל. אמר הדיני נשבע ראה אותן מגלגלין עליו חזר ואמר הדיני משלם חוששין. א"ר יוסי [לא] חייבתו התורה שבועה להחמיר עליו. אלא להקל עליו דאם רצה לשלם ישלם. ואם אינו רוצה לשלם ישבע. ושנינן כי א"ר יוסי בשבועה הכתובה בתורה כגון שבועת השומרין וכיוצא בה אבל שבועה שהיא תקנת חכמים לא כי היכי דלא תיקשי לן הא דר' זעירא דחייביה לאישתבועי על [כל] מה דמגלגל עליה: **מתני'** ואלו נשבעין בלא טענה השותפין כו'. אוקימנא ואלו נשבעין ולא משלמין שלא בטענת ברי אלא בטענת שמא. השותפין והאריסין והאפוטרופין והאשה הנושאה ונותנת בתוך הבית ובן הבית והוא שמכנים לו פועלין ומוציא לו פועלין ומכניס לו פירות ומוציא לו פירות א"ל מה אתה טוענני רצוני שתשבע לי חייב. ואם חלקו הללו כולן לא. ומאי שנא הני דרמו רבנן שבועה עלייהו משום דמורו היתירא לנפשיהו. כלומר כיון שאנו נושאין ונותנין ומשמשין לו מותר לנו ליהנות ממונו הלכך רמו עליהו שבועה כי היכי דלירחקו: אמר רב נחמן והוא שיש ביניהן כפירת טענה שתי כסף כרב דקי"ל כותיה דרב. (ב) ולא קשיא שבועת יורשים דהיא טענת שמא. דהא משום שבאין ליפרע מן היתומין נשבעין שבועת יורשין ונפרעין מן היתומין היא: חלקו השותפין והאריסין אין יכול להשביעו. נתגלגלה לו שבועה ממקום אחר מגלגלין עליו את הכל: איבעיא להו מהו לגלגל שבועה דרבנן. ת"ש לוה הימנו ערב שביעית ותבעו וכפר בו (ונתחייב שבועה דרבנן) ולמוצאי שביעית נעשה לו שותף או אריס [ונתחייב שבועה דרבנן] אין מגלגלין. ודייקינן מינה טעמא דלוה הימנו ערב שביעית דהאי שביעית אפקעתה לשבועה. כדתנן והשביעית משמטת את השבועה הא שאר שני שבוע מגלגלים ש"מ מגלגלין שבועה דרבנן. ודחינן לא תימא הא שאר שני שבוע מגלגלין דמגלגלין שבועה דרבנן בשבועה אלא אימא נעשה לו שותף כו'. ואמרינן הא בהדיא קתני לה נעשה לו

א) עיין בר"ף ובה"ש סי' י"ע. ב) ר"ל יא"כ אימא עוד שבועה אחריתא דנשבעין ע"י טענת שמא.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com